

Dərbənd Azərbaycan Teatrı – 120

“Dəmirqapı”da sənət məbədi

Bugünlərdə Dərbənd Azərbaycan Dövlət Dram Teatrı Azərbaycana qastrol səfərinə gəlib. Teatrın 120 illik yubileyi münasibətilə Səməd Vurğun adına Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrının səhnəsində Miroslav Mitroviçin “Gecəyarısı soyğunçuluq” pyesinin motivləri əsasında hazırlanan “Oğru” tamaşası nümayiş olunub. Firsətdən istifadə edərək Dərbənd Azərbaycan Dövlət Dram Teatrının direktoru, Dağıstanın Əməkdar mədəniyyət işçisi Firdovsi Əsgərova və teatrın baş rejissoru, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti Sərvər Əliyevlə görüşüb söhbətləşdik.

– Firdovsi müəllim, bu il teatrınızın 120 illiyidir. Tarixi ənənələri olan bu teatr uzun bir yol keçib, burada böyük aktyor nəsl yetişib. Uzun illər teatrın bina problemləri olub, çətinliklərlə üzləşib, amma teatr yaşayıb, fəaliyyət göstərmiş. Bəs bu gün vəziyyət necədir?

Firdovsi Əsgərov:

– Dərbənd Azərbaycan Dövlət Dram Teatrı bildiyiniz kimi, 1904-cü ildə yaranıb. Dərbənddə peşəkar Dram Teatrının yaranma tarixi də elə o çağdan başlayır. Əlbəttə, teatr peşəkar sayılsa da, Dərbənd Dram Teatrında səhnəyə çıxan aktyorların demək olar ki, hamısı xüsusi peşə təhsili keçməmişdi. Onlar fitri səhnə qabiliyyəti olan və teatra bir könüldən min könülə vurğun insanlardı. Onların hər birinin adı yəqin ki, Azərbaycan səhnə tarixinə həmişəlik həkk olunubdur. 1910-cu ildə Dərbənd şəhər ictimai klubunun səhnəsində Üzeyir Hacıbəylinin “Leyli və Məcnun” operasının ilk tamaşası göstərildi. Böyük uğurla keçən bu tamaşadan sonra elə həmin il eyni səhnədə dahi Üzeyir bəyin daha məşhur bir əsəri – “O olmasın, bu olsun”, eləcə də Axundovun “Hacı Qara”, “Vəzir-xani Lənkəran” və Haqverdiyevin “Pəri cadu” əsərləri oynanıldı.

1920-ci ildə Şura hökuməti qurulandan sonra Dərbəndin Proletar Gənclər klubunda Azərbaycan Həvəskar Dram Teatrı işə başladı. O vaxt həmin teatra gənc istedadlar axışdı. 1927-ci ildə həmin həvəskar truppaya “peşəkar” statusu verildi və həmin teatr elə Proletar gənclər klubunda özünə sığınacaq tapdı. 1930-cu ildə Dərbənddə İnşaatçılar klubu tikilib qurtardı və 1931-ci ildə elə həmin klubda Dağıstanda ilk peşəkar teatr sayılan Türk (Azərbaycan) Dram Teatrı yenidən öz pərdələrini açdı. Özü əslən dərbəndli olub Bakıda yaşayan, gələcəkdə Azərbaycanın və SSRİ-nin xalq artisti olacaq, gənc və istedadlı aktyor İsmayıl Dağıstanlı təzə açılan Dərbənd Dram Teatrına rejissor dəvət edildi. Ondən iki il sonra, 1934-cü ildən bu teatr Dərbənd Dövlət Azərbaycan Musiqili Dram teatru kimi tanındı. Sonradan təkcə Dərbənddə deyil, bütün Qafqazda ad-san qazanmış bir çox aktyorlar elə o səhnədə yetişdilər. İkinci Dünya savaşıda cəbhədəki əsgərlərə xidmət göstərən kollektivlər arasında Dərbənd Azərbaycan teatrının aktyorları da çox idi. Müharibə gətirdiyi üçün teatr dəfələrlə bağlanmaq məcburiyyətində qaldı. Amma fəaliyyətini davam etdirdi. Nəhayət, 2021-ci ildə bizim üçün bina tikilməyə başladı. Artıq binanın tikintisi başa çatıb. İnanıram ki, üzümüzə gələn yeni ildə biz də yeni bina təzə köçəcəyik. Ancaq onu da deyim ki, teatrda aktyor çatışmazlığı var. Bu da müəyyən problemlərlə, çətinliklərlə bağlıdır.

– Bu, hansı çətinliklərdir?

– Sözü açığı, aktyorların dil problemləri var. Sərvər müəllim sağ olsun, aktyorlarla iş aparır, bu problemi aradan qaldırmağa çalışır. Çox böyük işlər görür.

– Elə isə sözü Sərvər müəllimə verək. Qoy özü gördüyü işlər barədə danışsın. Sərvər müəllim, baş rejissor olaraq Dərbənd teatrının inkişaf perspektivləri barədə və Firdovsi müəllimin dediyi kadr çatışmazlığı barədə bir qə-

dər geniş danışdınız. Bir də teatrın repertuarına hansı tamaşalar daxil edilib?

– Təşəkkür edirəm. Mənim Dərbənd Azərbaycan Dövlət Dram Teatrı ilə əlaqələrim hələ 2015-ci ildən başlayıb. O zaman Firdovsi müəllim Bakıya gəlmişdi və beləcə, bizim tanışlığımız başladı. 2017-ci ildən mən teatrın baş rejissorunun səlahiyyətlərini icra edirdim. 15 gün Dərbənd teatrında, 15 gün isə İrəvan Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında məşğul olurdum. O vaxtdan indiyə qədər mən Dərbənd teatrında on iki tamaşaya quruluş vermişəm. Bir neçə romanı teatr üçün səhnələşdirmişəm. Bu ilin iyulundan isə teatrın baş rejissoru təyin edildim və bütün qüvvəmi bura sərf etməyə başladım. Mən əsas üstünlüyü, əlbəttə, Azərbaycan klassikasına verirəm, dünya dramaturgiyasına da müraciət edirəm, müasir dramaturgiyamızın da əsərlərini hazırlayırdım. Beləcə, Dərbənd Teatrının repertuarını zənginləşdirmişik. Mən baş rejissor təyin olunandan sonra üç tamaşa hazırlamışım. “Sezarın qətli”, “Oğru” və Süleyman Sani Axundovun “Tamahkar” tamaşalarını təhvil vermişik. Onu da deyim ki, “Tamahkar” tamaşasının quruluşçu rejissoru Sumqayıt Dövlət Dram Teatrının baş rejissoru, Xalq artisti Firudin Məhərrəmovdur. Biz onu dəvət etdik, o, gəlib həmin tamaşaya quruluş verdi. Peşəkar aktyorlarımız var, canlarını fəda edirlər. Amma bizdə kadr çatışmazlığı mövcuddur. Firdovsi müəllimin söylədiyi kimi, dil barmı çox çətinlik törədir. Mütləq Azərbaycandan Dərbənd teatrına yeni kadrlar gəlməlidir. Mən belə düşünürəm. Bunu dəfələrlə demişəm. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinə də bu barədə müraciət etmişəm. Amma gənclər gəlmək istəmir.

– Səbəb nədir?

– Səbəbi hələlik sərhədlərin bağlı olmasıdır. Təyyarə ilə Dərbəndə gedib-gəlmək aktyorlar üçün çox çətinidir. Amma gələcək, onlar üçün xidməti ev ayrılacaq, kommunal xərcləri ödənəcək və çalışmaq üçün normal imkanlar yaradılacaq. Firdovsi müəllim vurğuladı, 1904-cü ildə yaradılmış teatrla bağlı cəmi 3 ildən sonra, 1907-ci ildə Dərbənd Bələdiyyəsi Çar hökumətinə müraciət edib ki, bu truppa üçün yer ayrılсын. Təsəvvür edin. Sovet hökuməti qurulandan sonra, 1936-cı ildə teatra dövlət statusu verilib. 1941-ci ildə müharibə başladı və teatr fəaliyyətini dayandırmaq məcburiyyətində qaldı. Daha sonra açıldı, 1960-cı ildə yenə bağlandı. 1992-ci ildə ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Dərbənd Azərbaycan Dövlət Dram Teatrına yenidən dövlət statusu verildi və o vaxt teatr stabil fəaliyyət göstərməyə başladı. Cənab Prezident İlham Əliyevin dəstəyi ilə teatrımız üçün bina tikintisinə başlandı. Dağıstan Mədəniyyət Nazirliyi və Dərbənd meriyası bu işə rəhbərlik etdi. Artıq binamız tam hazırdır, Dərbəndin mərkəzində yerləşir. Bəzi texniki məsələlər qalıb, gələn il binamızın açılışı olacaq. İnanıram ki, tezliklə Dərbənd teatrı Dağıstanda bir nömrəli teatra çevriləcək.

– Firdovsi müəllim, siz isə kadr çatışmazlığı məsələsinə toxundunuz. Əvvəllər Dərbənd teatrına azərbaycanlı aktyorlar gəlirdimi?

– Hələ əsrin əvvəllərində Hüseyn Ərəblinski, Sıdqi Ruhulla kimi nəhəng aktyorlar Dərbənd Azərbaycan Dövlət Teatrında çalışıblar, rollar oynayıblar. İsmayıl Dağıstanlının teatrımız üçün böyük xidmətləri olub. Hazırda teatrımızda çalışan aktyorların 40 faizi Azərbaycandan gələn aktyorlardır. Gənc yaşlarında gəliblər, burda ailə qurublar, yaşayıblar. İndi onların əksəriyyəti Dağıstanın Əməkdar artistləridir. Azərbaycandan yeni aktyor nəsl gəlməlidir ki, teatrımız üçün bir təkan olsun.

– Mən bildiyim qədər vaxtilə Vaqif Əsədov, Ağaxan Salmanlı, Nazir Rüstəmov, Təriyel Qasimov və digər sənətkarlarımız Dərbənd Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında çalışıblar.

– Bəli, tamamilə doğrudur. Biz ölkəmizdən kənar fəaliyyət göstərsək də, mənəvi baxımdan Azərbaycana bağlıyıq. Bunsuz mümkün deyil.

Sərvər Əliyev söhbətimizə müdaxilə edir:

– Biz qərara gəlmişik ki, hər il Azərbaycandan rejissor və aktyor dəvət edək. Rusiya dövləti bizim tamaşalarımıza vəsait ayırır. Biz indiyə qədər Kabardin – Balkar Respublikasından, Şimali Osetiyadan rejissorlar dəvət etmişik. Azərbaycandan Opera və Balet Teatrının baş rejissoru Hafiz Quliyevi dəvət etmişdik ki, gəlib bizim teatrda tamaşa hazırlasın. Çalışacağıq ki, hər il Azərbaycandan bir rejissor dəvət edək. Bu, Dərbənd teatrı üçün böyük bir məktəbdir, teatrımızın inkişafı üçün son dərəcə vacibdir.

– Firdovsi müəllim, Dərbənd Azərbaycan Dövlət Dram Teatrına tamaşaçı marağı sizi qane edirmi?

– Əlbəttə. Əvvəllər tamaşaçı yığmaq çox çətin idi. Sərvər müəllim 2017-ci ildən teatrımıza gəldi və teatrda bir canlanma yarandı. İndi tamaşaçılar böyük maraqla teatra gəlir, yeni tamaşalarımıza baxırlar, bəyənirlər. Bakıda Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrında Sərvər müəllimin hazırladığı “Oğru” tamaşası nümayiş olundu və çox böyük maraqla qarşılandı. Tamaşaya gələnlər arasında sənət adamları çoxluq təşkil edirdi. Bu, mənə çox sevindirirdi. Azərbaycanın bir neçə bölgəsinə də səfərlərimiz nəzərdə tutulur.

Sərvər Əliyev:

– Bilirsiniz, dərbəndlilər olduqca teatraldır. Elə vaxt olur ki, tamaşaçıların çoxu çöldə qalır, zal ağzınacan dolu olur. Komediyanı çox sevirlər. Bununla belə, ciddi tamaşalara da maraqlıdır. Məsələn, Albet Kamyunun “Yad” əsərini hazırlamışım. Bu əsəri repertuara daxil etmək teatrın səviyyəsinin göstəricisidir. Dərbənddə mədəni mühit canlıdır. Orada “Fontanla bağı”nda böyük abidə Nizami Gəncəvinin monumental bir abidəsinə ucaldıblar. Şəhərə böyük turist axını var. Onların da gəlib bizim tamaşalara baxması üçün sinxron tərcümə aparatları alınıb. Biz yeni repertuarla növbəti il Tatarıstanda, Başqırdıstanda, Özbəkistanda qastrol səfərlərində olacağıq. Bir neçə festivallara dəvətlər almışıq.

– Ümumiyyətlə, teatrınız indiyə qədər beynəlxalq teatr festivallarında iştirak edibmi?

Firdovsi Əsgərov:

– Bəli. Bir neçə dəfə Türkiyədə, Orenburqda və digər ölkələrdə beynəlxalq teatr festivallarına qatılmışım. Dərbənd Azərbaycan Dövlət Dram Teatrı kifayət qədər tanınır. Elə hallar olur ki, bəzən biz festivalların hamısında vaxt çatışmazlığı üzündən iştirak edə bilmirik.

– Sizə gələcək fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayırdım!

*Söhbətləşdi:
Kənan HACI,
yazıçı-publisist*